

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

گزارش نشست علمی
پژوهشگده حقوق خصوصی
گروه حقوق خانواده

مؤلفه‌های تأمین مصلحت فرزند در باروری‌های مصنوعی
به انضمام
تحلیل و بررسی «پیش‌نویس طرح ساماندهی مراکز ناباروری»

"مطالب بیان شده در گزارش‌ها و انتشارات پژوهشگاه و مرکز مطبوعات و انتشارات قوه قضاییه، نتیجه تحقیقات پژوهشگران و بیان‌کننده دیدگاه‌های مؤلفان آنهاست و لزوماً موضع رسمی قوه قضاییه جمهوری اسلامی ایران یا نظرات پژوهشگاه نیست، مگر آنکه به آن تصریح شده باشد."

وبسایت: www.jrl.ac.ir کدپستی: ۱۹۸۳۸۴۶۵۱۴ تلفکس: ۰۲۱-۲۲۰۹۲۰۶۱

پژوهشگاه قوه قضاییه آدرس: بزرگراه چمران، بزرگراه یادگار امام، بعد از خروجی اوین درکه، پژوهشگاه قوه قضاییه

عنوان: مؤلفه‌های تأمین مصلحت فرزند در باروری‌های مصنوعی به انضمام تحلیل و بررسی «پیش‌نویس طرح ساماندهی مراکز ناباروری»

تهیه شده در: پژوهشکده حقوق خصوصی

تهیه و تنظیم: عاطفه ذبیحی

ناظر علمی: احمد احسانی‌فر

اساتید و دادرسان مدعو: حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر محمدرضا رضانیا معلم (مستشار محترم دادگاه تجدیدنظر استان تهران)، دکتر محمد روشن (ریاست محترم پژوهشکده خانواده دانشگاه شهید بهشتی)، دکتر رضا عمانی سامانی (هیأت علمی و دبیر محترم کمیته اخلاق در پژوهش پژوهشگاه رویان)، دکتر محسن صفری (هیأت علمی محترم دانشگاه تهران)، حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر فرج‌الله هدایت‌نیا (هیأت علمی محترم پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی)

صفحه‌آرایی: پریسا براتی

ناشر: پژوهشگاه قوه قضاییه

تیراژ و نوبت چاپ: ۱۳۰ نسخه - شهریور ۱۴۰۰

۲۲۳۴۵۵

سرشناسه	ذبیحی بیگدلی، عاطفه، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	مؤلفه‌های تأمین مصلحت فرزند در باروری‌های مصنوعی به انضمام تحلیل و بررسی «پیش‌نویس طرح ساماندهی مراکز ناباروری» / تهیه و تنظیم عاطفه ذبیحی؛ تهیه شده در پژوهشکده حقوق خصوصی؛ ناظر علمی احمد احسانی‌فر؛ ابرای پژوهشکده حقوق خصوصی، گروه خانواده.
مشخصات نشر	تهران: پژوهشگاه قوه قضاییه، انتشارات: قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۱۰۵ ص.: جدول: ۵/۲۱×۵/۱۴؛ س.م.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۷۵۵۳-۲۰-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	تلقیح مصنوعی انسان -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Artificial insemination, Human -- Law and legislation -- Iran
موضوع	خویشاوندی (حقوق) -- ایران
موضوع	Kinship (Law) -- Iran
موضوع	انسان -- تولیدمثل -- نوآوری -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Human reproductive technology -- Law and legislation -- Iran
موضوع	جنین آزمایشگاهی انسان -- ایران -- قوانین و مقررات
موضوع	Fertilization in vitro, Human -- Law and legislation -- Iran
موضوع	پزشکی مراکز -- ایران -- برنامه‌ریزی
موضوع	Medical centers -- Iran -- Planning
شناسه افزوده	احسانی‌فر، احمد، ۱۳۶۵ - ناظر
شناسه افزوده	پژوهشگاه قوه قضاییه، پژوهشکده حقوق خصوصی
شناسه افزوده	پژوهشگاه قوه قضاییه، پژوهشکده حقوق خصوصی، کارگروه حقوق خانواده
شناسه افزوده	پژوهشگاه قوه قضاییه
شناسه افزوده	پژوهشگاه قوه قضاییه، مرکز مطبوعات و انتشارات
رده بندی کنگره	KMH۴۱۰۸
رده بندی دیویی	۵۵۰.۱۷/۳۴۶
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۷۷۵۶۷
اطلاعات رگورد کتابشناسی	

فهرست مطالب

۵	چکیده.....
۷	مقدمه.....
۱۱	مفهوم شناسی.....
۱۱	۱. مفهوم مصلحت کودک.....
۱۴	۲. مفهوم باروری مصنوعی و روش های آن.....
	آسیب شناسی رویه عملی پزشکی، تقنینی و قضایی در درمان
۱۷	ناباروری در ایران.....
۱۷	۱. آسیب شناسی قوانین و مقررات حاکم.....
	۱.۱. عدم اعلام موضع صریح از سوی قانونگذار پیرامون اصل محرمانگی
۱۸	در اهدا.....
۱۹	۱.۲. ابهام در بیان شرایط زوجین پذیرنده.....
۲۱	۱.۳. ابهام در بیان شرایط زوجین اهدا کننده.....
	۱.۴. سکوت در مورد احکام و شرایط سایر روش های درمان با استفاده از
۲۲	شخص سوم.....
۲۳	۱.۵. عدم توجه به بار معنایی حقوقی برخی مصطلحات.....
۲۷	۱.۶. سکوت در زمینه برخی حقوق کودک و والدین.....
۲۸	۱.۷. احاله به شرع.....
۲۸	۲. رویه عملی مراکز درمانی.....
۳۰	۳. رویه قضایی در رسیدگی به دعاوی ناشی از اهدای جنین و رحم جانشین.....
۳۵	نحوه تأمین مصالح جنین و استیفای حقوق وی.....
۳۶	۱. شناسایی مؤلفه های تأمین کننده مصالح عالی کودک.....
۳۶	۱.۱. حق تولد در بستر نکاح مشروع.....
۳۷	۱.۲. حق بر شناختن والدین و حق بر هویت فردی.....
۴۱	۱.۳. حق بر داشتن خانواده کامل.....

چکیده

از میان روش‌های مختلف درمان ناباروری، قانونگذار ایرانی به موجب قانون نحوه اهدای جنین به زوجین نابارور و آیین‌نامه اجرایی آن، قوانین و مقرراتی را در سال ۱۳۸۳ صرفاً ناظر به روش اهدای جنین به تصویب رسانده است. اختصار این قانون و ابهامات موجود در آن نظیر سکوت قانونگذار پیرامون برخی آثار مترتب بر اهدا، عدم تصریح در مورد حکم سایر روش‌های درمانی و نیز عدم پیش‌بینی ضمانت‌اجرای تخلفات احتمالی، موجبات طرح مسائل و دعاوی متعدد در دادگاه‌ها و مجامع حقوقی از یک‌سو و ارتکاب تخلفات مکرر از سوی مراکز درمانی از سوی دیگر را فراهم آورده است. در این میان ضرورت حفظ مصالح کودک متولد از درمان‌های ناباروری مصنوعی و ناکارآمدی و عدم کفایت قانون مذکور از این زاویه موجب شد گروه خانواده پژوهشکده حقوق خصوصی پژوهشگاه قوه قضائیه مؤلفه‌های تأمین مصلحت این کودکان را در قالب نشستی در محضر اساتید و قضات دادگاه‌ها به بحث و بررسی نهاده و از این رهگذر مترصد دستیابی به راهکار مناسب در حل مشکلات حقوقی حادث در پی خلأ قانونی موجود گردد. در نهایت، پیشنهاداتی از قبیل بازبینی قانون در ارتباط با شرایط اهداکننده و پذیرنده جنین، تعیین دقیق رابطه کودک با والدین بیولوژیک و زوج پذیرنده، امکان استرداد کودک و پیش‌بینی راهکار جایگزین به منظور تأمین حداکثری حقوق ناشی از نسب (که به تبع اهدا، کودک از آن محروم می‌ماند)، پیش‌بینی سازوکار نظارتی بر عملکرد مراکز درمانی و ... را می‌توان از جمله دستاوردهای نشست حاضر در راستای حفظ مصالح کودک برشمرد.

واژگان کلیدی:

مصلحت کودک، درمان ناباروری، اهدای جنین، والدین بیولوژیک، نسب